

Dosarul nr. 2ra-297/19

Instanța de fond: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani – O. Ionașcu
Instanța de apel: CA Chișinău – S. Iorgov, M. Moraru, B. Bîrcă

DECIZIE

27 februarie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al
Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecători

Tatiana Vieru
Iurie Bejenaru
Nicolae Craiu
Nina Vascan
Maria Ghervas

examinând recursul declarat de către Ministerul Justiției,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Centrul de Instruire Profesională și Reabilitare a Invalizilor „CIPRI”, Petru Cașu, Zinaida Cașu, Ion Florea, Natalia Țurcan, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, Dorin Cașu și Cristian Cașu împotriva Ministerului Justiției cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi penale,

împotriva deciziei din data de 04 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-au respins apelurile declarate de către Ministerul Justiției, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, s-a menținut hotărârea din data de 20 noiembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani,

constată:

La 10 aprilie 2017 Centrul de Instruire Profesională și Reabilitare a Invalizilor „CIPRI” (în continuare „CIPRI” SRL), Petru Cașu, Zinaida Cașu, Ion Florea, Natalia Țurcan, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, Dorin Cașu și Cristian Cașu s-au adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției, prin care au solicitat încasarea prejudiciului material în sumă de 8 183 331 lei cu titlu de venit ratat, dobânzii de întârziere în mărime de 2 209 499 lei, cheltuieli pentru închirierea unui spațiu pentru oficiul „CIPRI” SRL în mărime de 18 240 euro, pentru închirierea spațiului locativ alternativ familiei Cașu în mărime de 21 760 euro și repararea prejudiciului moral estimat la suma de 90 000 lei pentru fiecare reclamant, cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi penale. (f.d. 3-4, 5,6)

În motivarea acțiunii reclamantii au indicat că în luna aprilie a anului 2006 „CIPRI” SRL a sesizat Procuratura raionului Cahul, Comisariatul de Poliție și Paza

de Stat despre pregătirea unui atac raider și anume a infracțiunii de escrocherie, jaf și exces de serviciu, indicând că prin această infracțiune se pregătea însușirea complexului industrial al „CIPRI” SRL cu o suprafață de producere de 5 000 m.p., dotat cu linii tehnologice de dobândire și producere a apei minerale, precum și o fabrică de prelucrare a polietilenului și confecționare a utilajului. Complexul era situat pe un teren cu o suprafață de 3,22 ha, care se afla în proprietatea statului, dar transmis în posesia „CIPRI” SRL pentru construcția unei baze industriale și a unui azil pentru invalizi.

În opinia reclamantilor organele exigente ale statului nu au reacționat la această sesizare și nu au întreprins măsuri de prevenire a infracțiunii.

Reclamantii au mai menționat că la 20 noiembrie 2008 de către un grup de persoane necunoscute și executorul judecătoresc au fost evacuați din spațiul locativ, care era deținut cu drept de proprietate și folosință. Astfel, atât „CIPRI” SRL, cât și familia Cașu au fost nevoiți să închirieze alte spații locative pentru a-și desfășura activitatea și pentru a locui.

La 09 iulie 2009 reclamantii au depus cerere de inițiere a urmăririi penale și revendicare a dreptului de proprietate, însă organele de urmărire penală nu au întreprins măsurile prealabile de restabilire a dreptului patrimonial și situației existente până la comiterea infracțiunii. Prin această eschivare a organelor de stat de a exercita atribuțiile procedurale din 01 ianuarie 2009 și până la 01 ianuarie 2017, au creat o stare de necesitate de a închiria spații locative.

„CIPRI” SRL a mai menționat că pe durata a 9 ani a fost prejudiciată prin stagnarea activității complexului, solicitând compensații pentru pierderea profitului net anual pe care îl putea obține.

În susținerea cererii cu privire la repararea venitului ratat „CIPRI” SRL a prezentat trei metode de calcul a valorii profitului net anual ratat, iar prin cumularea acestora a estimat profitul net mediu ratat în mărime de 909 259 lei anual.

Societatea reclamantă a indicat că timp de nouă ani proprietarii nu gestionează cu patrimoniul profitabil, astfel, profitul mediu ratat urmează de înmulțit la perioada dată, ceea ce constituie 8 183 331 lei.

De asemenea, în legătură cu pierderea fructului prestației solicită calcularea și încasarea dobânzii de 9 %, pe ultimii trei ani, în cuantum de 2 209 499 lei.

Cu referire la prejudiciul moral reclamantii au specificat că acesta se calculează în mărime de 10 000 lei pentru fiecare an al tergiversării urmăririi penale, astfel, obținându-se suma de 90 000 lei pentru fiecare persoană.

Prin hotărârea din data de 20 noiembrie 2017 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani s-a admis parțial cererea de chemare în judecată, s-a constatat încălcarea dreptului „CIPRI” SRL, a lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi penale, admisă în perioada 24 septembrie 2012 - 10 aprilie 2017, s-a încasat din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul „CIPRI” SRL, lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu a câte 25 000 lei, cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi penale, în rest cererea de chemare în judecată s-a respins ca neîntemeiată. (f.d. 117-118, 129-143)

Curtea de Apel Chișinău prin decizia din data de 04 octombrie 2018 a respins apelurile declarate de către Ministerul Justiției, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, a menținut hotărârea din data de 20 noiembrie 2017 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani. (f.d. 203, 203A-213)

Împotriva deciziei instanței de apel, la 27 decembrie 2018 a depus recurs Ministerul Justiției, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri privind respingerea cererii de chemare în judecată ca fiind neîntemeiată. (f.d. 216-221)

În motivarea recursului Ministerul Justiției a indicat că hotărârile instanțelor de judecată sunt inexplicabile, neîntemeiate și pasibile de a fi casate, indicând că instanțele de judecată incorect au ajuns la concluzia de admitere a pretențiilor lui Petru Cașu și Zinaida Cașu cu privire la repararea prejudiciului moral, deși potrivit materialelor dosarului penal aceștia nu dețin nici un statut procesual.

Recurentul a mai indicat că dispunerea spre încasare a prejudiciului moral în prezenta speță este inadmisibil, ori acesta trebuie privit ca o compensare, dar nu ca o obținere a unor foloase necuvenite de la bugetul de stat, la caz nu s-a ținut cont de comportamentul participanților la proces, de principiul contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale.

La 05 februarie 2019 „CIPRI” SRL, Petru Cașu și Zinaida Cașu au depus referință, prin care au solicitat recunoașterea recursului ca fiind inadmisibil. (f.d. 228-229)

În conformitate cu art. 434, alin. (1) al Codului de procedură civilă recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia la data de 04 octombrie 2018, a expediat-o participanților la proces la data de 05 noiembrie 2018. În recurs se indică că copia deciziei a fost recepționată la data de 07 noiembrie 2018, fapt confirmat prin copia scrisorii de însoțire. (f.d. 223)

În aceste circumstanțe recursul declarat de către Ministerul Justiției la data de 27 decembrie 2018 se consideră a fi depus în termen.

În conformitate cu art. 439, alin. (2) al Codului de procedură civilă după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție prin încheierea din data de 20 februarie 2019 a considerat recursul admisibil.

Articolul 441 al Codului de procedură civilă stipulează că în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Conform art. 442, alin. (1) al Codului de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 445, alin. (1), lit. b) al Codului de procedură civilă instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

În speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de către Ministerul Justiției este întemeiat și care urmează să fie admis din considerentele ce preced.

În conformitate cu art. 118, alin. (3) al Codului de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii sunt determinate

definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

În conformitate cu art. 130, alin. (1)-(3) al Codului de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor.

„CIPRI” SRL, Petru Cașu, Zinaida Cașu, Ion Florea, Natalia Țurcan, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, Dorin Cașu și Cristian Cașu s-au adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției, prin care au solicitat încasarea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmării penale.

Instanțele au adoptat hotărârile sus-citate.

Pentru a ajunge la aceste concluzii instanțele de judecată au reținut că „CIPRI” SRL, lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu li s-a încălcat dreptul la efectuarea urmării penale în termen rezonabil, prin faptul că aceasta depășește 9 ani.

Hotărârile au fost contestate de către Ministerul Justiției.

Verificând hotărârile adoptate, instanța de recurs a constatat că instanțele ierarhic inferioare corect au stabilit circumstanțele raportului juridic litigios și anume la data de 21 iulie 2010 la cererea „CIPRI” SRL Procuratura Generală a intentat cauza penală conform elementelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzută de art. 190, alin. (5) și art. 335, alin. (3), lit. b) al Codului penal, pe faptul dobândirii ilicite a bunurilor „CIPRI” SRL prin înșelăciune și abuz de serviciu comis de către factorii de decizie ai BC „Fincombank” SA.

Prin ordonanțele din data de 05 noiembrie 2010 „CIPRI” SRL, reprezentată de către administratorul Petru Cașu, a fost recunoscută în calitate de parte vătămată și parte civilă. Urmărirea penală durează până în prezent.

„CIPRI” SRL, Petru Cașu, Zinaida Cașu, Ion Florea, Natalia Țurcan, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, Dorin Cașu și Cristian Cașu la 10 aprilie 2014 au depus acțiune în temeiul Legii nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, invocând că li s-a cauzat prejudiciu material și moral prin încălcarea dreptului la efectuare în termen rezonabil a urmării penale, pe durata de 9 ani.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție reține că raportul juridic litigios este reglementat de Legea nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

În conformitate cu prevederile art. 2, alin. (1) al Legii nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de

încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

Articolul 2 al Legii nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 este aplicabil persoanelor fizice și juridice, care urmăresc un interes propriu în cadrul desfășurării procesului penal (bănuitul, învinuitul, inculpatul, condamnatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă). Pentru a putea să-și realizeze obiectivul într-o cauză penală, persoanele sus- enunțate urmează să dețină un statut în cadrul procesului. Statutul se acordă printr-un act procedural.

Instanța de recurs menționează că prin ordonanțele procurorului din data de 05 noiembrie 2010 persoana juridică „CIPRI” SRL a fost recunoscută în cadrul procesului penal în calitate de parte vătămată și parte civilă.

Potrivit alin. (6), art.2 al Legii nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

Totodată, instanța de recurs amintește că dreptul la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil constituie o garanție a dreptului la un proces echitabil și este consacrat în art. 6 § 1 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului și a Libertăților fundamentale, care prevede că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penale îndreptate împotriva sa.

În circumstanțele descrise și în lumina legislației ce reglementează raportul juridic litigios instanțele de judecată corect au reținut că persoana juridică „CIPRI” SRL poate pretinde la repararea prejudiciului moral cauzat în urma încălcării dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi penale în perioada 24 septembrie 2012 -10 aprilie 2017, dispunând încasarea în beneficiul acesteia a sumei de 25 000 lei cu titlu de prejudiciu moral.

Cu referire la pretențiile formulate de către Petru Cașu și Zinaida Cașu instanța de recurs le consideră neîntemeiate.

Ministerul Justiției a criticat hotărârile instanțelor de judecată ierarhic inferioare, indicând că acestea incorect au stabilit că Petru Cașu și Zinaida Cașu pot pretinde prin prisma Legii nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 la repararea prejudiciului moral.

Instanța de recurs consideră criticele recurentului întemeiate, ori potrivit Legii nr. 87 din data de 21 aprilie 2011 poate pretinde la repararea prejudiciului moral cauzat prin încălcarea efectuării urmăririi penale în termen rezonabil doar persoana a cărui drept nemijlocit a fost încălcat, în speță doar partea vătămată și partea civilă.

Articolul 59, alin. (1) al Codului de procedură penală stipulează că parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică, careia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei.

Potrivit art. 61, alin. (1) al Codului de procedură penală parte civilă este recunoscută persoana fizică sau juridică în privința căreia există suficiente temeiuri de a considera că în urma infracțiunii i-a fost cauzat un prejudiciu material sau moral, care a depus la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată o cerere de chemare în judecată a bănuitului, învinuitului, inculpatului sau a persoanelor care poartă răspundere patrimonială pentru faptele acestuia. Acțiunea civilă se judecă de către instanță în cadrul procesului penal dacă volumul prejudiciului este incontestabil.

Petru Cașu și Zinaida Cașu nu dețin calitatea de părți vătămate sau părți civile în cauza penală a cărei tergiversare se invocă.

Argumentul instanțelor de judecată, în susținerea admiterii pretenției cu privire la recunoașterea încălcării dreptului lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu la un proces echitabil prin tergiversarea efectuării urmăririi penale și dispunea încasării în beneficiul acestora a prejudiciului moral, precum că printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă aceștea deja au fost recunoscuți și au beneficiat de acest drept, este eronat.

Aici, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție menționează că prin prisma art. 59, alin. (2) și art. 61, alin. (2) ale Codului de procedură penală recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale, iar recunoașterea ca parte civilă se efectuează de asemenea prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată.

Prin urmare, recunoașterea în calitate de parte – vătămată se efectuează doar prin ordonanța organului de urmărire penală, iar în calitate de parte civilă și de instanța de judecată, în situația când cauza penală se află pe rolul instanței. Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 24 septembrie 2012, menținută prin decizia Curții Supreme de Justiție din 17 aprilie 2013, prin care a fost constatat ca fiind încălcat dreptul lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu la investigarea cauzei penale în termen rezonabil, nu înlocuiește actul de procedură stabilit de către art. 59, 61 ale Codului de procedură penală, prin care se atribuie statutul de parte în proces.

În speța dedusă judecării calitatea de parte vătămată și parte civilă în cadrul dosarului penal intentat conform elementelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzută de art. 190, alin. (5) și art. 335, alin. (3), lit. b) al Codului penal, pe faptul dobândirii ilicite a bunurilor altei persoane prin înșelăciune și abuz de serviciu comis de către factorii de decizie ai BC „Fincombank” SA o are doar „CIPRI” SRL. Lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu în procesul penal nu li s-a atribuit vreun statut procesual.

În situația când Petru Cașu și Zinaida Cașu nu au calitate procesuală în procesul penal hotărârile pronunțate în partea constatării încălcării dreptului lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu la efectuarea în termen rezonabil a urmăririi penale și încasarea în beneficiul acestora a sumei de câte 25 000 pentru fiecare cu titlu de prejudiciu moral sunt incorecte și urmează a fi casate.

În concluzie, instanța de recurs relevă că în cadrul judecării pricinii, instanțele de judecată ierarhic inferioare au creat participanților la proces condiții obiective și echitabile pentru exercitarea drepturilor și obligațiilor procedurale, fapt ce se încadrează în asigurarea pentru părți a dreptului la un proces echitabil, garantat și asigurat prin art.6 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului.

Astfel, având în vedere faptul că instanțele de judecată ierarhic inferioare au interpretat eronat normele de drept material în privința constatării încălcării dreptului

la efectuarea în termen rezonabil a urmării penale și repararea prejudiciului moral lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu, care nu sunt participanți în cauza penală a cărei tergiversare se invocă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de admitere a recursului, casarea parțială a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, în partea constatării încălcării dreptului lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu la efectuarea în termen rezonabil a urmării penale și încasarea în beneficiul acestora a sumei de 25 000 pentru fiecare cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmării penale, cu emiterea în această parte a unei noi hotărâri privind respingerea pretențiilor, în rest a menține decizia instanței de apel și hotărârea instanței de fond.

Reieșind din cele expuse, în baza art. 445, alin. (1), lit. b) al Codului de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Ministerul Justiției.

Se casează parțial decizia din data de 04 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din data de 20 noiembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Centrul de Instruire Profesională și Reabilitare a Invalizilor „CIPRI”, Petru Cașu, Zinaida Cașu, Ion Florea, Natalia Țurcan, Nadejda Cașu, Veaceslav Cașu, Sergiu Cașu, Ludmila Cașu, Dorin Cașu și Cristian Cașu împotriva Ministerului Justiției cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea dreptului la efectuarea în termen rezonabil a urmării penale, în partea constatării încălcării dreptului lui Petru Cașu și Zinaidei Cașu la efectuarea în termen rezonabil a urmării penale și încasării în beneficiul acestora a sumei de câte 25 000 pentru fiecare cu titlu de prejudiciu moral și în această parte se emite o nouă hotărâre prin care pretențiile lui Petru Cașu și Zinaida Cașu se resping ca neîntemeiate.

În rest decizia din data de 04 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din data de 20 noiembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani se mențin.

Decizia este irevocabilă.

Președinte ședinței,
judecătorul

Tatiana Vieru

judecătorii

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Nina Vascan

Maria Ghervas